

TOSHKENT OQSHOMI

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 22 (14,125) 1 ИЮНЬ, ПАЙШАНБА 2023 ЙИЛ

Шаҳар ижтимоий-сиёсий газетаси

vtto.uz

vtto_uz@mail.ru

@Toshkent_oqshomi

Toshkent oqshomi

Toshkent Oqshomi_24

АНОНС

ЎСИБ КЕЛАЁТГАН ЁШ
АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДАГИ
АСОСИЙ ОМИЛ

LOCATION:
ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК
ДЕПАРТАМЕНТИ

ЗИЙРАК БОБО БОЗОРДА
ЁХУД ИЧКИ КЎЧАЛАРНИНГ
МУАММОЛАРИ

БОЛАЛАРГА БЕРИНГ ДУНЁНИ!

Мамлакатимизда болаларнинг ҳуқук

ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш давлат
сиёсатининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланниб,
буғунги кунда унинг тўлақонли қонунчилик асослари яратилган. Жумладан,
бода ҳуқуқлари кафолатларининг қонунчилик асослари Ўзбекистон Республикаси
Конституцияси, Оила кодекси, “Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида”ги,
“Васийлик ва ҳомийлик органлари тўғрисида”ги қонунлар ва бошқа бир қатор
қонун ҳужжатларида ўз аксими топган бўлиб, уларда боланинг ҳуқуқлари,
эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш; боланинг ҳаётни ва
соглигини, қадр-қимматини муҳофаза қилиш; унинг камситилишига йўл
қўймаслик; ёш авлоднинг жисмоний, интеллектуал, маънавий ва ахлоқий
камол топишига кўмаклашиш каби бу борадаги сиёсатнинг устувор
йўналишлари белгилаб берилган.

Болалик – инсон умрининг энг тоза, беғубор, оразуларга тўла,
завқли, шиддатли дамлари. Боланинг кулгусидек тиниқ табассум
йўқ! Боладек ҳайратланиш ҳам аслида мўъжиза! Ростдан ҳам
дунёни болаларга берсак яшнаб кетади! 1 июнь – Халқаро
болаларни ҳимоя қилиш куни. Аслида дилбандларимиз ҳамиша
бизнинг ҳимоямизга, меҳримизга муҳтож. Ҳа, биз уларга керакмиз,
деймизу, аслида улар бизга керак. Айнан болаларимиз бизнинг
ҳаётий мақсадларимизнинг манзилларини белгилаб беради.

Бола ҳуқуқлари – болага нисбатан инсон ҳуқуқлари
тоифаси, ирқи, жинси, тили, дини, туғилган жойи,
миллӣ ёки ижтимоий келиб чиқиши, мулкийлиги,
ижтимоий мавқеидан қатъни назар, ҳар бир бола эга бўлиши керак бўлган
ҳуқук ва эркинликлар. Халқаро ҳуқуқда 18 ёшга етмаганларнинг барчаси
бода деб тан олинган. Бола ҳуқуқлари бўйича халқаро ва миллӣ даражада
кўплаб маҳсус ҳужжатлар мавжуд. Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенция
ҳисобланади. Конвенция Нью-Йорқда 1989 йил 20 ноябрда қабул қилинган.
Унда 54 та моддадан иборат бўлиб, уларда болаларнинг ҳуқуклари.
Конвенцияга киритилган барча ҳуқуқлар барча болаларга нисбатан
қўлланилади.

Бола қонунда беғиланган тартибда
хусусий мулк ҳуқуқига эга бўлиши мумкин.
Боланинг шахсий фойдаланишида бўлган,
бода томонидан ҳада, мерос тариқасида
олинган, шахсий меҳнати эвазига ёки бошқа
қонуний усолда олинган буюмлар, мол-мулк
унинг хусусий мулкидир. Ҳар бир бола турар
жойли бўлиш ҳуқуқига эга.

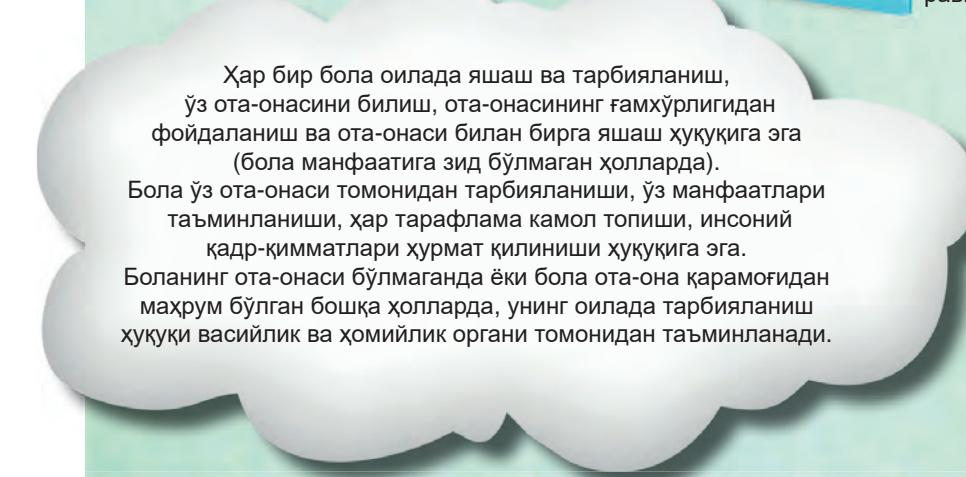
БМТ ташкил этилгач болалар ҳуқуқларини ҳимоя
қилиш ташкилот фаолиятининг муҳим йўналишларидан
бири сифатида белгиланди ва 1 июнь – Халқаро
болаларни ҳимоя қилиш куни сифатида нишонланиши
янада оммалашди. Ҳозирда дунёning 50 га яқин
мамлакатида ушбу байрам кенг миқёсда нишонланади.

Бола ўз ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.
Боланинг ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш унинг ота-онаси
(уларнинг ўрнини босувчи шахслар), васийлик ва ҳомийлик органи, прокурор ва суд
томонидан амалга оширилади.

Вояга етмаган бола қонунга мувофиқ тўла муомала лаёқатига эга деб эътироф
этилса (эмансипация), у ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини, шу жумладан ҳимоя ҳуқуқини
мустақил амалга оширишга ҳақлидир.

Бола ота-она ва ота-онанинг ўрнини босувчи шахслар томонидан қилинадиган
сувиштесмольликлардан ҳимояланиш ҳуқуқига эга.

Боланинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари бузилганда уларнинг ҳимоя қилинишини
сўраб васийлик ва ҳомийлик органига, 14 ёшга тўлгандан кейин эса, мустақил
равишда судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Ҳар бир бола оиласда яшаш ва тарбияланиш,
ўз ота-онасини билиш, ота-онасининг ғамхўрлигидан
фойдаланиш ва ота-онаси билан бирга яшаш ҳуқуқига эга
(бода манфаатига зид бўлмаган ҳолларда).
Бола ўз ота-онаси томонидан тарбияланиши, ўз манфаатлари
таъминланishi, ҳар тарафлами камол топиши, инсоний
қадр-қимматлари ҳурмат қилиниши ҳуқуқига эга.
Боланинг ота-онаси бўлмаганда ёки бола ота-она қарамоғидан
маҳрум бўлган бошқа ҳолларда, унинг оиласда тарбияланиш
ҳуқуқи васийлик ва ҳомийлик органи томонидан таъминланади.

Дунёning бир бурчагида уруш ва унда миллионлаб болалар
азобда! Дунёning яна бир томонида тинчлик миллионлаб
болалар баҳтиёр! Яна қаердадир болалар бир бурда нонга,
бир күлтум сувга зор...

**Болаларга болалигини
болалигига берайлик!**

ЎСИБ КЕЛАЁТГАН ЁШ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДАГИ АСОСИЙ ОМИЛ

Ёшларни тарбиялаш ва уларнинг маънавий баркамоллигини шакллантириш вазифаси бугунги куннинг энг долзарб масалаларидан бири эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Глобаллашув жараёни ва ушбу жараённинг салбий оқибатларидан бири бўлмиш оммавий маданиятнинг ёшлар онигига таъсири нуқтаи назаридан олиб қарасак, ақлан баркамол, маънан етук шахсларни етишириш бирмунча маъсулиятли ва жиддий вазифадир.

Инглиз файласуфи Френсис Беконнинг фикрига кўра: “Бола оиланинг қувончи, ота-онанинг кўмаги, жамиятнинг ҳаётий кучидир. Болалар туфайли ҳаёт янада ширин, ўлим эса унчалик даҳшатли кўринмайди”.

Аввало тарбия оиладан бошланади. Бирок, ҳозирги ривожланиб келаётган техника асирида ёш авлоднинг таълим-тарбияси, ҳар томонлама интеллектуал, ахлоқий, эстетик ва жисмоний ривожланиши албатта мактабгача таълим муассасалари зиммасига тушиб қолмоқда. Бунинг яхши томони ишлайдиган ота-оналарга анча қулайлигидир. Ёмон томони шундаки, давлат муассасаларига аксар болалар ўз хоҳиши билан боравермайди. Бунга сабаб, айрим МТТларнинг яхши жиҳозланмагани ёки яхши кадрлар етишмаслигидadir. Бу қайсирид маънода болаларнинг эркалиги ҳамдир. Ростан ҳам бу шунчаки, болаларнинг эркалигими ёки муассасадаги муаммоларми?

Бу саволларимизга аниқ маълумот олиш мақсадида Бектемир туманида жойлашган “Зилола” номли 578-ДМТТга ташриф буюрдик.

“Зилола” номли 578-ДМТТ директори Маъмура Ёдгорова:

– Сиз раҳбарлик қилаётган таълим ташкилоти неча ўринга мўлжаллангану, қанча бола тарбияланмоқда?

– Муассасамиз 490 ўринга мўлжалланган бўлиб, 14 та гурӯҳимиз мавжуд. Ҳар бир гурӯҳда 35 нафардан бола тарбияланади.

– Шу ўринда муассасанинг моддий-техника базасига тўхталиб ўтсангиз?

– Ҳозирги кунда давлатимиз раҳбари томонидан мактабгача таълимiga катта эътибор қаратилганлиги сабабли моддий-техника базамида камчиликлар йўқ. Деярли ҳар битта гурӯҳимизда телевизор мавжуд. Шу билан бирга МТТ кўргазмали материаллар, спорт анжомлари, электрон доскалар ва турли ўйинчоқлар билан тўлиқ таъминланган бўлиб, болаларнинг таълим-тарбия олишлари учун барча қуляй шароитлар яратилган. Бундан ташқари, кам таъминланган оиласаларга ёрдам бериш мақсадида текширув комиссиясининг қарорига асосан бепул жойлаштирамиз. Муассасамизда 100 фоиздан 15 фоизи кам таъминланган оиласаларнинг фарзандлари ҳисобланади.

– Муассасадаги ходимлар ҳақида ҳам маълумот берсангиз. Хусусан, неча нафар олий маълумотли тарбиячиларингиз бор?

– Умумий ҳисобда 47 нафар ишчи ходим фаолият юритиб, шулардан 25 нафари педагог ходим ҳисобланади. Улардан 11 нафари олий маълумотли, 7 нафари тугалланмаган олий.

– МТТда тартиб ва уни назорат қилиш қандай?

– МТТ бизнинг ўйимиз. Унинг ҳар бир қисми биз учун аҳамиятли ҳисобланади. Шу сабабли биз тартиба жуда катта эътибор қаратамиз. Тартиб ҳақида гапирадиган бўлсан ҳар куни эрталаб болаларни навбатчи ходимлар қабул қилиб, ўз гурӯҳларига жойлаштиришади. Болалар келишидан аввал хоналар тозаланади, нонуштага тайёргарлик кўрилади. Гурӯҳлардаги давомат ва тозалик алоҳида текширилади. Ҳафта давомида турли хил машғулотлар ўтказилади. Бу эса болажонларнинг янада кўпроқ нарса ўрганишига ёрдам беради. Бизда ўзбек ва рус гурӯҳлари мавжуд бўлиб, асосан ота-оналар рус гурӯхга болаларини беришни хоҳлашади. Шунга кўра болажонларнинг ҳам чет тилларига қизиқиши анча яхши.

– Маош масаласига ҳам тўхталиб ўтсангиз...

– Маош бизда ҳар бир ходимнинг даражасига қараб. Масалан ҳўжалик мудириасининг ойлиги 1 млн. 600 минг, ўрта маҳсус бўладиган бўлса 1 млн. 200 минг.

– Сир эмаски, сўнгти вақтларда интернет тармоқларида у ёки бу боғча ҳўжалик мудириасининг озиқ-овқат маҳсулотларини ўмарәётгани акс этган видеолар тез-тез кўзга ташланмоқда. Сиз бунга қандай изоҳ берасиз?

– Халқимизда бир мақол бор: “Бўрининг еса ҳам, емаса ҳам оғзи қон”. Ўйлашимча, ҳар бир инсон ўзи онгли равишда нима ҳалол, нима ҳаром эканлигини тушуниш этиши керак. Биргина ташкилотнинг қилган иши бошқа ташкилотларда ҳам шундай эканлигини билдиримайди. Бу борада мен ходимларни қатъий назоратда ушлайман. Керак вақтда қаттиққўл, керагида уларни қўллаб-куватлайман. Бу масалага диний ва дунёйий тарафлама қарасак, болаларнинг ҳаққи етти томониндан тешиб чиқади. Ўғирлик билан топилган пулни баракаси бўлмайди.

– Таклиф ва фикрларингиз.

– Биринчи навбатда олий маълумотли педагогларимизнинг ойлиги оширилса яхши бўлар эди. Шунда кадрлар етишмовчилиги муаммоси ҳам ҳал бўларди. Сабаби, МТТ тарбиячисининг иши қийин, аммо маоши паст. Аксарият яхши кадрлар хусусий боғчаларга кетишимоқда. Сабаби, уларда ойлик бизга нисбатан анча юқори.

Ўсиб келаётган ёш авлодни тарбиялашда асосий ва муҳим омил бу аввало оила, сўнгра мактабгача таълим ташкилоти ҳисобланади. Бугун улғаяётган ёш авлод эртанги келажагимиз эгаларидир. Буюк мутафаккир Имом Бухорий тарбия хусусида янада ёрқинроқ сўз айтган: «Боланинг табииати ривожланишига мойил бўлади, уни қандай ғоялар билан тўлдириш ота-онага ва устозга боғлиқ». Ҳар биримиз ўсиб келаётган ёш авлод тарбиясига бефарқ бўлмаслигимиз керак. Зоро, бугун халқимизнинг «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» буюк мақсадига эришувида маънавияти юксак, баркамол инсонлар зарур.

ДИЛНУРА тайёрлади

LOCATION: ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК ДЕПАРТАМЕНТИ

Глобаллашув жараёнидаги ҳар бир ватандошда ўз хукуқ-эркинликларини чукур англаш ва улардан кези келгандан фойдалана олиш қобилияти бўлиши шарт ва бу жамият тараққиётига бевосита таъсир қилади. Қонун устуворлиги таъминланиши ва қонунийлик мустаҳкамланиши барча соҳаларда ўсиш, ривожланиш бўлишига турткি бўлади. Шу мақсадда юртимида мавжуд ташкилотлар фаолияти билан азиз муштариликларимизни таништиришни бошладик. Янги лойиҳамизнинг биринчи манзили – Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги Интеллектуал мулк департаменти.

Сардорбек Қиличев,
Адлия вазирлиги Интеллектуал мулкни рўйхатга олиш ва ривожлантириш бошқармаси бошлиғи:

- Департаментнинг таркиби қандай?
- Департамент 2 та бошқармадан иборат:
- Биринчиси, интеллектуал мулкни рўйхатга олиш ва ривожлантириш бошқармаси.
- Иккинчиси, Интеллектуал мулк хукуқларини хукукий ҳимоя қилиш бошқармаси.
- Интеллектуал мулкнинг маълум бир турлари бор. Яъни, бевосита давлат томонидан рўйхатдан ўтказилгандан кейин интеллектуал мулк сифатида баҳоланадиган обьектлар бор. Масалан, асосан им-фан соҳасида бўладиган ихтиро, фойдаланиш модел, тадбиркорлик субъектлари фаолиятида кўнг ўргуланилладиган саноат намуналари, Товар белгилари яъни бренд ва ҳакозо. Маълум бир интеллектуал мулк обьектларини рўйхатдан ўтказиш ёки бирор ва расмийчиликка амал қилиш талаб этилмайди. Мисол учун, мулалифлик хукуки, турдош хукуқ обьектлари яъни шеър, мусиқа.
- Аҳоли қандай ҳолларда департаментга мурожаат қилади?
- Бошқа бир шахснинг интеллектуал мулкidan фойдаланиш учун мулалифлик шартномаси, лицензия шартномаси каби шартномаларни рўйхатдан ўтказиш;
- Интеллектуал мулк обьектларининг эгаси уни бошқа шахслар номига ўтказиб берилганда давлат рўйхатидан ўтказиши.
- Интеллектуал мулкни давлат рўйхатига олиш тартиби қандай ва қандай ҳужжатлар талаб қилинади?
- 1. Интеллектуал мулк обьектларини рўйхатдан ўтказиш бевосита интеллектуал мулкни яратган шахснинг аризаси яъни талабномани Адлия вазирлигига онлайн ёки оффлайн тарзда топшириш орқали жараён бошланади.
- 2. Аризани кўриб чиқиш ва у билан боғлиқ юридик аҳамиятта молик хатти-харакатларни амалга ошириш учун қонунчиликда белгилangan давлат божини тўлаш талаб этилади.
- 3. Давлат божи тўлангандан кейингина аризага оид иш юритуви амалга оширилади.
- 4. Қабул қилинган талабномалар бўйича тегишли давлат экспертизаси ўтказилади ва экспертиза томонидан қарор қабул қилинади.
- 5. Қарор талабнома берувчи почта ёки мавжуд электрон тизимлар орқали юборилади.
- 6. Талабнома берувчи З ойлик муддат ичida талабномаси асосида чиқарилган қарорни олиб, муҳофазаловчи ҳужжатни олиш мақсадида давлат божини тўлаши керак бўлади.
- 7. Давлат божи тўлангандан сўнг Адлия вазирлиги томонидан тегишли муҳофazalovchi

хужжат тақдим этилади ва жараён якунланади.

Бундан ташқари, муддати тугаган муҳофazalovchi ҳужжатларни ҳам амал қилиш муддатини узайтиришда ҳам Адлия вазирлигига ариза орқали мурожаат қилинади. Тегишли давлат божи тўлангандан сўнг гувоҳноманинг амал қилиш муддати узайтирилади.

- Рўйхатга олишда тўланадиган давлат божи ҳозирги кунда қанчани ташкил этади?

- Давлат божи ҳар бир интеллектуал мулк обьектлари учун ҳар хил. Мисол учун халқимизда энг кўп талаб бор бўлган мулк обьекти бу – Товар белгиси яъни бренд. Брендни ҳам рўйхатга олинишда ҳам рўйхатга олинишда қараб мутаносиблиги ортиб боради. Масалан, сиз брендни яратдиниз. Фақатнина брендни ишлаб чиқариш учунгина фойдаланасиз. Агар фақат ишлаб чиқариш учун оладиган бўлсангиз, унда базавий хисоблаша миқдорининг 1 ярим баравари миқдорида давлат божи тўланади. Лекин сиз ишлаб чиқариш билан биргалиқда товарни реклама килиш сингари хизматларини кўшадиган бўлсангиз, ҳар битта қўшимча танланган йўналиш учун 0,5 базавий хисоблаша миқдорида кўшимида тўловни тўлашингизга тўғри келади.

- Тўловларни тўлашда имтиёзлар ҳам мавжуд?

- Ҳа, имтиёзлар мавжуд. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 28 январдаги 4965-сонли қарори асосида умумий тадбиркорлик субъектларининг товар айланмаси 60 фоизини экспорт улуши ташкил қилганда, хунармандларга ва қишлоқ ҳужжалиги маҳсулотлари етиштирувчи шахсларга Ўзбекистон худудида рўйхатдан ўтказиш 2021-2022 йилларда бепул амалга оширилган.

Ҳозирги кунда амалдаги имтиёз бу Товар келиб чиқсан жой номлари яъни географик кўрсаткичларни миллий рўйхатдан ўтказиша 2025 йилга қадар имтиёз мавжуд.

Бундан ташқари, “Давлат божи тўғрисида”ги қонунга мувофиқ, I ва II-гурӯҳ ногиронлари, Иккинчи жаҳон уруши қатнашилари каби айrim тоифалар белгилangan ва уларга бепул хукуқий муҳофаза имконияти яратилган.

- Ўзбекистонда интеллектуал мулкнинг ҳимояланиш даражасини 10 баллик тизимда қандай баҳолаган бўлар эдиниз?

- Шу соҳада фаолият олиб бораётган мутахассис сифатида адолатли баҳо берадиган бўлсан, интеллектуал мулк обьектларининг хукукий ҳимояланиши 5 балл. Нега 5 балл дейилса, шундай

жавоб бераман. Бизда интеллектуал мулк обьектларини ҳимоя қилиш билан бир қанча давлат органлари шуғулланади. Масалан, Адлия вазирлиги интеллектуал мулк хукуқларини ички бозорда бузилишининг олдини олиш бўйича чораларни кўрса, хориждан кириб келадиган товарларда интеллектуал мулк хукуқига риоя этилганини ўрганиш бошقا органлар томонидан амалга оширилади. Интеллектуал мулк обьектларига бўлган хукуқларни яширин ишлаб чиқариш холатлари бузилиши бўйича Бош прокуратура хузуридан Иккисодий жиноятларга қарши курашиб департаменти шуғулланади. Нохолис рақобат ҳолатлари юзага келганда эса Монополияга қарши курашиб органлари шуғулланади. Шу нутқа назардан келиб чиқиб айтишимиз керакки, Адлия вазирлиги томонидан амалга ошириладиган ишлар бутун бир интеллектуал мулк обьектларини хукукий ҳимоясини таъминлашга етарли хисобланмайди. Юкорида айтib ўтилган давлат органлари биргалиқда, самарали ҳамкорликни йўлга қўйиб ишни олиб борсагина бу кўрсаткични юкорига олиб чиқа оламиз.

(Давоми 8-бетда)

ЗИЙРАК БОБО

БОЗОРДА ЁХУД ИЧКИ КЎЧАЛАРНИНГ МУАММОЛАРИ

Мана, яна ўша шаҳримизнинг обод ва қўркам бўлишига ўз ҳиссасини қўшиб келаётган Зийрак бобоингиз сиз билан. Навбатдаги манзилимиз пойтахтимизнинг Яшнобод туманида жойлашган «Авиасозлар» дехқон бозори бўлди.

Хуллас, телефонимга СМС келди. Келган СМСни очиб ўқисам пластик картамга нафақа пулим тушганлиги ҳақидаги хабарнома экан. Бу хабарномани ўқиб, нафақамдан невараларимга ширинликлар ҳамда турли мевалардан олиб келиш мақсадида тумандаги “Авиасозлар” дехқон бозорига йўл опдим. Йўл-йўлакай пластик картамдаги нафақа пулимни нақдлаштириш учун бозор ёнидаги банкоматга бордим. Буни қарангки, банкомат атрофида ҳеч ким йўқ, хурсанд бўлдим. Ҳартугул, навбатсиз пул ечиб олар эканман, деб тургандим. Афсуски бўлсан иккита ёнма-ён турган банкоматларнинг иккаласи ҳам ўчиқ экан. Атрофида ҳеч ким йўқлигидан ҳайрон бўлгандим ўзим ҳам. Чунки бу вақтда ўзимга ўхшаган аксарият пенсионерлар пластик картасига нафақа пули тушиши билан банкоматларга бориб, нафақа пулини нақдлаштириш билан овора бўлишарди. Бу банкомат ёнида эса атрофидан ўтиб кетувчи инсонлардан ташқари ҳеч ким йўқ эди. Хуноб бўлиб тургандим, бир мўйсафид: “Ҳа биродар нафақани нақдлаштироқмомидиз?”, дея сўз қотди. Мен у мўйсафидга жавобан: “Ҳа нафақа пули тушганди. Шуни нақдлаштириб невараларга бозорлик қилмоқчи эдим, банкомат ҳам аксига олиб ишламаётган экан”, дедим. “Буни неча кундирки ишлаганини кўрмадим. Сиз яхшиси бозор ичига киринг, ичкарида банкомат бор. Мен ҳам ўша ердаги банкоматдан пул ечиб, мана бозорлик қилиб кетяпман. Қолаверса, пластик карта билан ҳам савдо қиласиган дўконлар бор”, дея кетди.

Мен ҳам мўйсафидга раҳмат айтиб, бозор ичидаги банкомат ёнига борсам, бир нечта одам (ўзимга ўхшаш пенсионерлар шекилли) навбат кутиб турган экан. Мендан олдинда турган одамдан бошқа жойда банкомат ишламаятимикин, навбатда тургандар бунча кўп, дея сўрасам. У: “Ишлаётганди ичидаги пули тугаб қолибди”, деди. “Эҳ, аттанг”, дея навбатим келгунича шу атрофдаги мева сотаётган сотувчилардан терминални бор ёки йўқлигини сўраб чиқдим. Терминал борида бор, йўғида йўқ. Мана пластик картага ҳам савдо қилса бўларканку. Бу “зорманда”га навбатда туриш шартми, дедим. Шунда банкоматдан пластик картадаги пулни нақдлаштириш учун навбатда тургандар кинояли кулиб қўйди. Мен эса бу кулишнинг маъносини тушунмай терминални бор сотувчиларнинг олдига бориб, нархини сўрадим. Уларнинг айтган нархини эшишиб, бошимдаги дўлпим ерга тушиб кетай, деди. Қарилек панд бериб, балким нотўғри эшигандирман, дея қайта сўрадим. Сотувчи баланд овозда “айтдимку нархини. Нечи кило тортиб берайн?” дея идишини кўлига олди.

“Нарса олсанг, савдолашиб ол!” деганларицек. Савдолашмоқчи бўлиб гап бошламоқчи эдим. «Отахон ўзи пластика савдо қилмоқчисиз, аслида нархи сал баландроқ сотаман пластик картага. Сизнинг ёшингиз хурмати келиштириб айтдим», деди. Бу гапидан кейин: “Майли болам янги чиқсан меваларингдан икки кило, икки кило соп қани”, дедим.

Олма, голос, ўриклардан тортиб солиб берди. Жами суммасини ҳисоблаб пластик картамдан ечиб, олиб қолди. Мана энди нафақа пулимни нақдлаштириш учун навбатда туришга ҳожат қолмади. Уйга бориб невараларни бир хурсанд қилай, деб бозорнинг иккичи дарвозасидан чиқиб кетаётганимда дарвозадан ташқарида, пиёдалар юрадиган йўлакчанинг бир четида шу мен олган меваларни сотиб ўтиргандарни кўриб ёнига бордим-да нархини қизиқиб сўраб чиқдим. Мен сотиб олган нархдан икки баробар арzon нархни айтди. Хайрон бўлиб бирор айби бордир, дея «Бир дона еб кўрсам майлими?», дедим. Сотувчи ҳам: “Албатта, марҳамат”, деди-да, бир дона мевани ёнида турган идишдаги сувга чайиб, кўлумга тутқазди. Мазаси ҳам мен олган мевалардан ширин бўлса шириндер-ки, лекин қолишмайди. Шунда пулни нақдлаштириш учун банкомат ёнида навбатда тургандарнинг кинояли кулишини тушунгандай бўлдим.

Йўлак бўйлаб йўлимда давом этар эканман. 10-сонли Болалар мусиқа ва санъат мактабига дуч кепдим. Бу муҳташам бинога ҳавас билан қараб ўтиб кетаётсам, шундоқ мактабнинг қарама-каршисида, йўлнинг нариги томонида атрофи ўралган, қурилиши ҳали битмаган бино ёнидаги дараҳтнинг атрофига чиқиндилар уюлиб ётганини кўриб, кўнглим хира тортди.

Бу атрофда чиқиндиҳона йўқмикин деб, маҳалла оралаб озгина юрдим. Ўша дараҳт атрофидаги уюлиб ётган чиқиндиҳардан ҳеч қанча узоқлашмасимдан атрофи ўралган бир чиқиндиҳона чиқди. У ердаги тозалик айрим хонадонлар атрофидан тозароқ бўлиб турганига гувоҳ бўлдим. Бу озодаликни кўриб кувондим. Лекин бояги кўчанинг бошига, яъни, келажак авлодни маданиятли, юртимиз санъатини жаҳонга танитадиган етук кадрларни етишитириб берадиган масканнинг рўпарасига маданиятсизларча чиқиндиҳарни ташлаб кетган айрим кимсалар борлигидан ачиниб кетдим. Ахир бу чиқиндиҳар куннинг иссиғида ёқимсиз хид чиқариб, атроф-муҳитдаги аҳолининг дилини хира қиласиди! Энг ачинарлisisи эса бу чиқиндиҳарни бегона жойдан келиб ташлаб кетишмайди. Шу атрофда яшайдиган аҳолининг ўзи ташлаб кетади. Ахир шу заҳарли ҳаводан ўзи ва фарзандлари нафас олишини наҳотки, ўламаса?

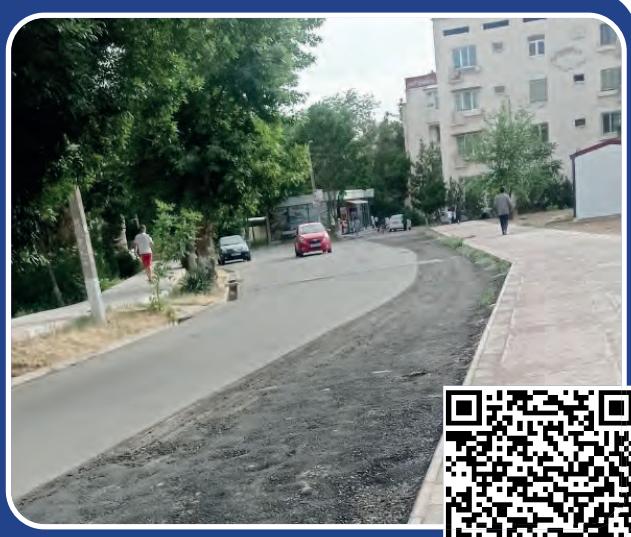
Мутахассислар томонидан таъкидланишича, айниган маҳсулотларни чиқиндиҳонада кўп туриши натижасида турли маҳсулотлар билан аралашиб, реакцияга киришиб, ўзидан заҳарли кислород тарқатар экан. Бу эса турли касалликларни келтириб чиқариши мумкин. Хўш, буни билмаймизми?.. Албатта биламиш! Лекин билиб туриб яна уйимизда айниб қолган маҳсулотдан тортиб, чақалоқларнинг таглигигача кўча юзига отиб кетаверамиз.

Йўлак бўйлаб кетар эканман, ички кўчаларнинг равонлигидан қувониб, мутасадди раҳбарларни дуо қилиб кўйдим. Пиёдалар юрадиган йўлакча четидан велосипедда юрадиганлар учун ҳам қизил ранг билан алоҳида ажратиб қўйибди. Аммо йўл курувиларнинг бундан “кўнгли тўлмаган” ёки “узгача бир янгилик” киритмоқчи бўлган шекилли, автомобиллар юрадиган йўлнинг четини маҳсус машиналар билан нимагадир қириб олиб, ишини охирига етказмай кетишибди. Бир ишни бошладинги, уни охирига етказ-да! Устига-устак шу қириб олинган асфалтнинг парчаларини шундоқ пиёдалар юрадиган йўлакнинг велосипедлар учун қизил ранг билан ажратилган йўлакчанинг ўртасига ташлаб кетилган.

Дарвоқе, йўл юзидаги дўконларнинг ичига харидорлар киришмайдими, аксарият дўконларда маҳсулотларини ташқарига чиқариб савдо қиласиди. Бунга қизиқиб дўкон эгаларидан сўрадим. Аммо тайинли бирор жавоб ололмадим. Яна қайта шу савонлий айлантириб сўрамоқчи бўлдим-у, жуда зикна чол экансиз, демасин деб, ниятидан қайтдим. Ахир Зийрак бобоингизнинг номи “Зикна бобо” бўлиб кетмасин дедим-да.

Шу билан буғунги сафаримиз поёнига етди. Сафар сўнгигида ушбу мен сўзлаб берганлардан ўзларингизга тегишли хулоса оласизлар, деган умиддаман. Чунки ҳар биримиз зийраклигимизни ошириб борсакжамиятимиз учун фойдадан холи бўлмайди. Азиз ҳамشاҳарлар, сиз ҳам шу ва шунга ўхшаш ҳолатларга дуч келсангиз, Зийрак бобоингизга мурожаат қилинг!

Азиз муштари, Зийрак бобоингизга куч-куvvat тилаб туринг. Чунки сафаримиз давом этади.

ГАРОВ

Ўлмас Умарбеков,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Обиджон аканинг олтмиш йиллигига атаб берилган зиёфат кутилгандан ҳам яхши ўтди. Аввало айтилган одамларнинг ҳаммаси келди. Буюрилган овқатлар ҳаммага манзур бўлди. Машшоқларнинг иккала тўпи ҳам кеча охиригача хизмат қилди. Мақтовлар-чи! Обиджон аканинг ўзи шаънига айтилган гаплардан кувониб, гурурланиб ўтириди. Зиёфатта ажойиб жой танланганини айтмайсизми? Анхор лабига тушган пешайвонли чихона оромикон жой экан. Бунинг устига сова-саломлар ҳам зиёфатга яраша бўлди. Кўпчилик конверт тутқазди. Сўнг Обиджон ака хотини Зайнабхон билан ярим кечгача шу конвертларни очиб кўришди. Ўн минг сўмлик конверт чиқмади, ҳисоб. Кўпчилик қирқ-эллик мингдан солибди. Ҳаммаси тағин таҳи бузилмаган беш минг, ўн минглик қофозлар.

Зайнабхон олишнинг бермоғи ҳам бор, деган мулоҳаза билан эринимасдан бир дафтар тутиб, ҳаммасини ёзib чиқди. Иккия ярим миллионга яқин пул йигилибди. Гап пулда эмас, совғаларда эмас, одамларнинг уларга бўлган муносабати, ҳурматида эди. Эр-хотин бошлари тоғдек кўтарилид, турли ўйларга бориб, иккиланиб берган зиёфатларидан хурсанд бўлишди. Обиджон ака кўёвларини ҳам мақтади!

— Барака топишсин кўёвларим! Ҳаммаси чопиб-чопиб хизмат қилишди, — деди у гап орасида йирик кўллари билан кўкрагини силаб, — Содиқон ҳам, Ҳафиз ҳам тиним билишмади.

— Илгаридан улар шунақа, — Зайнабхон эрига бошқача меҳр билан қараб қўйди. — Иннайейин сиз ҳар куни олтмишга киравмидингиз?

— Барибир барака топишсин. Ўзимга келиб олай, бир иккаловини қизларинг билан чақираман, ўтиришамиз. Нима дединг?

— Нима дессангиз шу.

Зайнабхон пулларни қийиқка ўраб, эрининг ёстиғи тагига қўйди.

— Нима қиласан?

— Менда турса, ишлатиб қўяман, — кулди Зайнабхон.

— Ишлатавер. Сенини шу пул, — Обиджон ака тугунни қайтариб, хотинини юзидан ўлиб қўйди. — Айтгандай, ўғлинг, Санжар қўринмай қолдими?

— Вой уям роса хизмат қилди. Эътибор бермагансизда. — Зайнабхон шундай деди-ю, хавотирга тушиб ўрнидан турди.

— Қаёқка?

— Қараб қўяй. Ётган бўлса керак, ҳойнаҳо!

— Ўйготиб юборма тағин!

Зайнабхон ётоқхонадан чиқиб, залга ўтди, ундан ўғлининг хонасига кирди. Қоронғу бўлганидан ўғлининг бор-ўғлигини билолмади. Тимирсикилаб юришга ботинмай, чироқни ёқди. Кроват бўм-бўш эди. Зайнабхон эзилиб кетди. Аввало эрига ҳозир у ёлғон гапириди. Қолаверса, шундай муборак кунда Санжар номигагина хизмат қилиб, кейин гойиб бўлиб қолди. Нега бу бола бунақа чиқди? Ундан кўркмайди, ваъдасида турмайди. Айтсаммикан отасига? Йўғ-е, шундай кунда-я?

Обиджон ака ўйғоқ эди.

— Ётиби эканми? — сўради у.

Нима десин?

— Ётиби. Сиз ҳам ухланг, — Зайнабхон эри томонга қараша уялиб, ўрнига чўзила қолди.

— Энди уйку келармид? Ҳали замон тонг ҳам отиб қолади. Кундузи ухларман. Эртага ишга бормасам ҳам бўлар? Ҳар ҳолда юбилирман-ку.

Обиджон ака кулди. Зайнабхон ҳам жилмайди. Аммо ҳаёли яна ўғлига қочди: «Қаёқда юрганийкин?» У ҳам эрига ўҳшаб энди ухломаслигини биларди. Ҳозиргина ундан баҳтли, ундан тинч одам йўқ эди. Ўғлининг қайтмаганини қўриб, ҳаловати ўйқолди. «Ёлғиз ўғил — эрка ўғил». Зайнабхон ким шундай деганлигини эслашга уринди, аммо тополмади. Ким айтган бўлса ҳам тўғри айтган экан. Зайнабхон ўттиз беш ёшида Санжарни кўрди. Шунга ўн тўққиз йил бўлти. Иккала қиз институтни битириши, турмуш куриб, ота-она қанотлари остидан учиб чиқиб кетиши. Зайнабхон иккаловидан кўнгли тўқ. Иккаловининг яхши уйи, иккитадан боласи бор. Катта куёвлининг тагида машина. Кичиги ҳам ундан қолишмайди. Бунинг устига иккалови ҳам Обиджон ака айтгандек, меҳр-оқибатли чиқиши. Тез-тез ҳабар олиб туришади. Шундан бўлса керак, ўғилни арзанда қила бошлишди. Айб ўзларида. Нима ейман, нима кияман деса, муҳайё. Ёлғондан ўтталса ҳам доктор чақиришади, кечаси билан тепасида мижха қокмай ўтириб чиқишиади. Афтидан, Санжар уйда кимлигини жуда тез англаб олди. Зайнабхон у отаси билан гаплашаштагида, ўғлининг қўзларida киноя, анироқ қилиб айтганда, бехумматлик пайдо бўлганини сезиб қолди. Биринчи марта пайқаганида юраги бир «шув» этиб кетди. Кейин яхшироқ қаради. Кузатишлари тўғри чиқди. Ота-она орзузи, ниятлари уни мутлақо қизиқтирмай кўйган, зарурат, одоб нуқтаи-назаридангина буларга қулоқ солар эди шекилли.

Эри ранжимаслиги учун Зайнабхон бу кузатишларини

унга айтмади, ичига солди. Кейин ўзини овутди, ўғлидаги ўзгаришини ёшликининг ўткинчи аломатлари, деб ҳисоблади. Аммо кеч келиб бировларнига ётиб қола бошлагач, қаттиқ тергашга ўтди. Санжар ваъда берди-ю, аммо ваъдасининг устидан чиқмади. Энди жиддийроқ гаплашиш керак шекилли. У шупарни дилига тугиб, қўзларини юмди. Аммо ҳани уйку келса. Шундай бўлса ҳам ўзини зўрлаб, анчагача қўзларини очмади. Бошини кўтартганда, тонг ота бошлаган, ёнида эри ширин ухлаб ўтди.

Зайнабхон оёқ учида залга ўтиб, яна ўғлининг хонасига кирди. Ўғлининг кўрпа-ёстиғи кечада қандай тахланган бўлса, шундай турарди. Зайнабхон тутоқиб кетди. «Шундоғ кунда кўчада юрадими одам?» Ҳозир агар Санжар олдида бўлгани-да, юз-қўзи арапаш шапалоқ тортиб юборарди. «Ё опалариникамидан?» Зайнабхон залга чиқиб, осма соатга қаради. Энди олти бўлаётган эди. Қизлари ҳали ётишган бўлишиша керак, ҳозир бевозта қимлмагани маъқул. «Тентак бола! Эрка бўлмай кетгур! Қаёқларда юради?» Зайнабхон эрини ўйготиб юбормаслик учун ётоқхонага қайтиб кирмади. Ҳовлига тушиб, ўчоқбошига борди. Газ плита устига тунука чойнаки қўйиб олов ёқди. Зиёфатдан ортган нарсалар иккита тогорада турарди. Очиб кўрди. Кичик куёви қаердандир ёттириб келган тандир сомсага кечади дили кетган, лекин еёлмаган эди. Шундан биттасини олиб тишлади, аммо чайнолмади. Санжар эсига тушиб, иштаҳаси ҳам бўғилди. Залга кўтарилиб, қизларига телефон қила бошлиди.

— Шарифа? — Бу кичкина қизи эди. — Ўйтовордими? Яхши етиб бордингларми? Болалар тинч эканми? Содиқон роса чарчагандир? Тинчлик. Ҳа, аданг ётиптила. — Зайнабхон қизининг саволига жавоб бераркан, беихтиёр, ётоқхонага қараб қўйди. — Уканг мабодо сеникдамасми? Йўқ? Зарипаникадир-да? Майли, ёт. Келганда тилпон қиларман.

Катта қизи Зарифа ҳам онасини ўшишиб, юпатишга ўтди:

— Кўп эзилаверманг. Санжар катта йигит. Ўртоқлари бирин-кетин ўйланишвотти, битта-яримтасиникада ётиб қолгандир? Ҳафиз акамларга айтаман, ҳали тургандарида суриштириб берадилар.

Зайнабхон ётироҳ бўлдириди.

— Қўй, ҳозирча кераймас. Кечгача келмаса, унда тилпон қиларман.

У яна ўчоқбошига ўтди. Кундузи маҳалладаги ёрқаклар чиқиб қолиши, институтдан битта-яримта келиб қолиши мумкин. Ҳамма нарса бўлса ҳам иссиқ овқат қилиб қўйгани яхши. Зайнабхон шундай ўй билан музхонадан уч-тўрт бўлақ серсук яўш ахратиб олиб, қозонга солди. Тўлдириб сув қўйди-да, қайнаб чиқишини кута бошлиди. Беихтиёр ҳаёли яна ўғлига қоюди. Ўзини ҷалғитиш ниятида кечаги зиёфатни, совға-саломларни эслашга уринди, аммо дилидан бариб ўғли кўтарилимади. Бирон машина уриб юбориб, зим-зиё кўчада қонга беланиб ётган, бир ёмон одамлар билан ёқалашиб, милицияга тушган бўлса-чи? Милицияга тушсама ишқилиб омон бўлсин. Сув бикирлаб қайнаб, қозондан тошиб чиқди. Зайнабхон оловни пасайтириб, тухумдек иккита пиёзни тўғраб қозонга солди-да, тувоқни ёпди. Ошхонадан чиққанда, кимдир қўча эшикни қоққандек бўлди. Зайнабхон беихтиёр «ҳозир!» деб юборди ва югуриб бориб эшикни очди. Тавба, ҳеч ким йўқ эди. Эшикни қия ёпди-да, уйга кўтарилид. Залга кирганида, ётоқхонадан эрининг хурраги ўшишиб, кўнгли бироз ёзилди. Яхши ҳам эри бор. Бўлмаса юраги тарс өрилиб кетармиди. Ишқилиб умри узоқ бўлсин, тоғдек бўлиб уни сувяб, ҳеч нарсада қийинчилек сиздирмай кетяпти. Баъзи-баъзида юрагим деб қолса, Зайнабхон ўзининг юрагини ҳовчулайди, хавотирга тушиб кетади. Кошкайди эри тургунча Санжар ҳам келиб қолса! Кечкурун ўйда, ётиби, деб аллади. Энди сўраса нима дейди? Үқишига кетди, дейдими? Ёш бола йиглайди, катта бола тиглайди, деб бекорга айтишмаган экан. Йигласа, юлатасан, мана бундай юрагинги тиглаб турса, нима қиласан? Зайнабхон оёқ учида ётоқхона олдига бориб, ичкарига қаради, эри чалканча ётиб тинч ухларди. Эшикни оҳиста ёпди-да, нима қилишини ўйлаб, яна ҳовлига тушди. Озигина савзи тўғрайди. Ҳеч қандай суюқ овқат ошнинг ўрнини босмайди.

Зайнабхон ошона олдиаги ўрадан бир тогорача савзи олди, кейин шошмасдан арчиб, тўғрай бошлиди. Яхши ҳам шундай қилган экан, эрининг маҳалладаги ошналари бирин-кетин кириб келишиди. Ҳаммалари уй кийимида, бирор калиш сурдраган, бирор туркларинг латта ковушини илган... Бироррова чиқсан одамлар кечгача ўтиришиди. Зайнабхон уларнинг чиққанидан хурсан бўлди. Эри улар кетгунча ўғлини сўрамади. Ҳамма тарқаганда ўзи ўғлининг хонасига бориб келди-ю, аммо гап очмади. Зайнабхон юраги фурмишлаб, катта қизига телефон қила бошлиди. Зарифанинг эри ҳали ҳам қайтмабди.

Зайнабхон ўйнинг ичидаги қиладиган иши йўқ эди, ноилож ҳовлига тушди. Эрининг ўзи уни тинчта бошлиди.

— Хуноб бўлаверма. Кап-катта йигит. Ўртоқлари билан юргандир!

Зайнабхон хавотир олаётганини энди яширмади:

— Кейинги пайтлар сал ўйинқароқ бўб кетди.

— Ҳечқиси йўқ, ёшлиқ-шўхлик. Ўзини тийиб олади.

Фақат ҳадеб тергайвериш керак эмас, уйдан бездериб қўймиз.

Зайнабхон бутун ўғлининг ўйда тунамаганини айтмоқи бўлди-ю, ўзини тийиб қолди. Бўлар иш бўлди, юракларини қисиб нима қилдим, деди.

Салқин тушди. Эр-хотин кўтарилиб, телевизор кўйишиди. «Твин Пикс» америка фильмининг навбатдаги сериясини кўра бошлишиди. Фильм ярмига борганди, эрини уйқу боса бошлиди. Зайнабхон қистади:

— Кеп қолар... сиз ёта қолинг.

Аммо Санжар келмади. Ярим кечада телефон жиринглади. Эрини аяб, ухлаётгандек бўлиб ётган Зайнабхон шошиб ўрнидан турди. Обиджон ака ҳам ўйғоқ экан, бошини кўтари.

— Ман оламан! — Зайнабхон югуриб залга чиқди.

У катта куёви Ҳафиз бўлса керак, деб ўйлади.

Кечкурун телефон қилмади, балки ҳозир бирон гап топгандир? Зайнабхоннинг юраги бирдан ўйнаб кетди. Яхши ҳабар бўлса, ярим кечада телефон қилмасди. Зайнабхон беихтиёр осма соатга қаради. Иккidan кирқ минут ўтиби. Ишқилиб тинчлик бўлсин. Телефонда бегона одам овози ўшишиб.

— Бемахалда теплон қилганим учун узр...

— Ким бу?! Қаёқка типпон қиласиз? — шошиб сўради Зайнабхон.

Зайнабхон деворга суюниб даг-даг титрарди. У чала-чулла бўлса ҳам қандай фалокат юз берганини англаған эди.

— Эшитдинг-а? — деди Обиджон ака.

Зайнабхон бўшашганича бошини эгди. Шунча пул албатта уларда йўқ эди. Нари борса уч миллион чиқиши мумкин. Қолганини қаердан топишади. Обиджон аканинг эсига машиналари келди. Бир-икки жойи урилган бўлса ҳам беш ийл бурун олган «Москвич»лари бор. Мотори соатдек ишлайди, баллонлари ҳам ўзиники, ҳеч қаеридан ёғ, сув оқмайди. Бозордаги паттачи ўргото бир-икки оғиз соглан эди. Ўшандан қарз олсинмискин? Машинани, майли, истаган пайти олиб кетсин. Эрининг хаёли нималарга кетганини сезиб, Зайнабхон таклиф қилди:

— Қизларни чақирайми?

— Айтамизми?

— Вой айтмай бўладими? Ҳафиз, Содиқонлар қидириб юришибди-ку Санжарни. Кейин иккаловларидан шунча пул чиқиб қолар?

— Майли.

Зайнабхон телефонга ёпишиди.

— Йўқ, тўхта, — Обиджон ака унинг қўлидан ушлади. — Тонг отсин. Ўғлингтирик. Шундан хурсанд бўлишимиз керак. Бу бир. Иккимаси, кетини ўйлаб иш қилишимиз керак. Пул масаласига келсак... кечаги конвертлар икки ярим миллионмиди? Демак, чўнтакларни қошибтирасак, уч миллион ўзимиздан чиқади. Яна беш милён топиш керак. Бунча кўевларда йўқдир, сўраб уялтирамайлик. Рауфхўжага машинани сотамиз. Нима дединг?

— Ўзингиз биласиз. Ишқилиб, алдашмасмискин?

Обиджон ака гапни тушунди.

— Уларга пул керак. Ўғлингни нима қилишади? Зиёфат пайти кўринмай қолувди, қимор ўйнагани кетган экан-да касофат... Қимор ҳам кўкноридек гап. Вақтида ўйнамаса хумори тутади.

Зайнабхон кечака эрини алдаганидан, бугун эса ўғли эмас, ўзи гаров тушгандек уялиб, бошини эгганича ўтиради. Тонг ёришгучча у шундай ўтириди. Эри ҳам ўрнидан турмади. Иккаласини-да нохуш ўйлар ўз гирдобига тортиб кетган эди.

...Пешингача пулнинг ҳаммаси жамланди. Ўзларидан бори тахмин қилгандаридек, уч миллион чиқди. Қолганини иккала қуёв кечгача топиб келамис, деса ҳам Обиджон ака кўнмади. Рауфхўжанини нақд, деди. Чиндан ҳам ўйлагандек чиқди. Рауфхўжа у оғиз очиши билан ичкари уйга кириб кетиб, бирпасда қийиққа беш миллион ўраб чиқди. Фақат, ҳаммаси майдо, ёғ босган, ғижим пул эди. Ўйда қизлари милицияга хабар бериш ҳақида бир-икки оғиз очиб кўришибди, лекин Обиджон ака розилик бермади. Гап ўғлининг ҳаёти устида кетяпти, қиморбоzlардан ҳар нарса кутса бўлади. Милиция борлигини билиб қолиша, Санжарни соғ қўйишмайди! Кичкина кўёви бирга бориши, ё бориб бир чеккада туришни таклиф қилди. Обиджон ака бунга ҳам кўнмади. У анча тинчиган, эрталабкига қараганда хотиржам кўринарди. Катта қизи ош қилди. Обиджон ака ҳеч нарса бўлмагандек, иштаҳа билан еди.

— Ҳар ҳолда, ада, бирга борай? — яна илтимос қилди овқатдан сўнг Содиқон.

— Сизга далда бўларди, — қўшилди куёвига Зайнабхон.

— Тушунсаларинг-чи. Улар билан ўйнашиб бўлмайди. Ёнимда биронта одам борлигини сезишиша, Худо кўрсатмасин, ўлдириб қўйишлари мумкин уни.

Ҳеч ким бошқа бу ҳақда оғиз очмади.

Соат тўққиздан чорак ўтганда, Обиджон ака ҳаммани ийди, хотинига тиловат қилдириб, ўрнидан турди. Тўгри кабинетига бориб, ёзув столи тортмасида ётган чуст пичогини қини билан олиб, шимининг чўнтағига солиб кўйди. Ҳар ҳолда яхши одамлар олдига кетаётгани ўйқ. Кейин ҳовлига тушди.

Катта кўёви «Москвич»ни кўчага олиб чиқди.

— Машинани дарвоза олдига қўйинг, қўриниб туради, — маслаҳат берди Зайнабхон.

Обиджон ака индамай рулга ўтириди. Сумкани орқа ўриндиққа ташлади. Ҳар эҳтимолга қарши Зайнабхон эрининг тўйини сумка устига ёпди, шу билан гўё пулни беркитган бўлди.

...Бозор олди қоронғу, жимжит эди. Обиджон ака катта ўйлдан тушиб, сувратхона эшиги оғизда машинасини тўхтатди. Бу ер ҳам қоронғу, фақат юз қадамча наридаги озиқ-овқат дўкони ичидаги чироқ милтиллаб турарди.

Обиджон ака машина соатига қаради. Ўн минут кам ўн бўлиди. Тушса, белгитланган жойга борса бўлади. Эшикни очиб, бир оғенини ерга қўйганда, ўйланиб қолди. Пулни олиб борадими, ё кўришгандаридан кейин машинада берадими? Аввал қўришиш керак, Санжарни суриштириш керак, кейин нима дейишса, шундай қиласди.

Шу қарор билан машинадан тушиб, эшикни қулфлади. Сувратхонани айланаб ўтиб, ялангликка чиқди. Рўпарада, эски ўйлар ўрнида қад кўтараётган кўп қаватли бино қорайиб турарди. Атроф жимжит. «Санаймиз, дейишса-я?» — ҳаётидан ўтказди у ён-верига бир-бир қараб чиқиб... Унда машинага боришади, чироги бор, санаш осон. Йўқ, санашмайди, шундай сумкани олишади-ю, жуфтакни ростлашади. Қўришиши бу ерда санашга...

Обиджон ака соатига қаради, аммо қанча тикилмасин, неча бўлганини кўролмади. Қўрганда нима фойда эди? Вақтида келди. Буёғи энди тонггача бўлса ҳам кутади. Бошқа иложи йўқ: «Санжар, Санжар. Нима қилиб қўйдинг, ўғлим?».

Обиджон ака бугунгача ўғлидан ўпкаламаган эди. Унинг ўйинқароқ, кўча одами бўлиб кетаётганини пайқаган, аммо бундай қалтис ишлар билан шуғулланади, деб ўйламаган эди. Қаҷон ўйлдан тойди экан? Нега ота бўлиб у билолмай қолди?

Кимдир орқасида енгил йўталди.

— Келдингизми?

Ўгирилди. Ўзидан кичикроқ, қотмадан келган одам бир қадам нарида қорайиб турарди. Юз-кўзи кўринмади.

— Обекелдингизми? — сўради у. Телефонда бошқа одам гаплашган эди.

— Машинада, — деди Обиджон ака.

— Обкелинг!

— Санжар қани?

— Ўйга қайтишингиз билан изингиздан кириб боради. Обиджон акага жавоб ёқмади. У шу ернинг ўзида ўғлини беришларини кутган эди. Демак, ундан чўчишиди, пулни олиб келмайди, деб ўйлашди. Нима қилиш керак? Бераверадими? Алдашса-чи? Санжар омонмикан ўзи?

— Санжарни олиб келасизлар. Қани у? — деди у.

Йигит бошни ўтириб машина томонга қаради. Обиджон ака шунда пайқади, у юзига хотинларнинг пайғонини тортиб олган эди.

— Машинада ким бор? — жавоб бермай сўради Йигит.

Овози танишдек туюлди. Обиджон ака уни қаердадир ўшитгандек бўлди. Балки студентдир? Ҳозир ҳеч нарсага ажабланмаса бўлади.

— Машинада ҳеч ким йўқ. Ёлғиз келганман. Сизлар ҳам ваъдаларингда туринглар-да!

— Пулни обкелинг. Санжар кетингиздан боради.

Обиджон ака пулни олиб келишдан бошқа иложи йўқ эди. Шундай қилди.

— Мана. Саккиз миллион.

Йигит сумкани олиб, индамай янги тушаётган иморат томон юра бошлади.

Шу тоб унинг калласида санчиқ турди.

— Тўхтанг! — у йигитнинг қўлидаги сумкага маҳкам өшишиб олди.

Йигит тўхтади.

— Нима?

— Ишонмайман сизларга! Мен билан борасан! Шу пул сизларни! Лекин ўғлим уйга келгандан кейин бераман!

Билак ингичка, теша сопидек эди. Обиджон ака ҳайрон қолиб, қаттироқ қисди. Сумка ерга тўп этиб тушди. Йигит куч билан силтаниб қўлини бўшатди. Энгашиб сумкани кўтарди-да, бир сакраб ўзини четга олди. Обиджон ака унинг қочмоқчи эканини тушунди. Қочса, этиб олопмайди. Шу фикр ҳаёлидан ўтиб, «Тўхта!» — деб қичқирди, аммо йигит қулоқ солмади, янги тушаётган иморат томон қоча бошлади. Обиджон ака шундан чўчиған эди. Қочиб кетса, Санжарни соғ қўйишмайди. У йигитнинг кетидан юргуди, йигирма қадамча босиб, етгандек бўлди, елкасига ёпишиб, тўхтатишга уринди. Йигит унга қараганда анча эпчил эди, фақат тез чопишига сумка ҳалақит берарди. У силтаниб елкасини бўшатмоқчи бўлганида, нимадир чап бикинига санчилди, нафаси тиқилиб бўшашганича, чўйкалай бошлади.

Обиджон ака қўлида пайдо бўлиб қолган пичноқни оғи остига ташлаб, йигитга ёпишиди. Унинг пичноқ уриш хаёлида йўқ эди, йигитнинг қочаётгани сабаб бўлдими, тутолмайди, деб чўчидими, қандай пичноқни олиб, бикинига бигиздек санчди — билмайди.

— Тўхта! — беихтиёр қичқирди у яна, шундагина йигитнинг чўйкалалаётганини кўрди, шошиб кўлтиғидан олди.

— Ада! — деди кутилмаганда йигит. — Улар ўзимни юборишган эди, ёлғиз келмайсиз, деб...

— Санжар?! Сенмисан, Санжар?! — қичқирди юборди Обиджон ака уни бағрига босганча.

— Ада... Кечиринг...

— Санжар! Ўғлим! Нима қилиб қўйдим ўзи?! — Обиджон ака эҳтиётлик билан ўғлини ётқизиб, ёнига чўйкалади. — Санжар!..

— Ада! Кечиринг.

Унинг охирги илтижоси шу бўлди.

Фонарларни ёқиб, бир гурӯҳ милиция ходимлари билан Содиқон етиб келганда, у ўғлининг қонга беланган жасади устида ўтиради.

— Санжардан ажраб қолдик, — деди у секин овозда... Ўзим, ўз қўлим билан ўлдириб қўйдим!..

Шундай деди-ю, юз берган фожиани энди тушуниб етди шекилли додлаб юборди:

— Санжар! Ўғлим! Ўғилгинам!

Унинг фарёдидан тун ларзага келди.

МИННАТДОРЧИЛИК МАКТУБИ

Мен Роҳат Асатуплаева Сергели тумани “Юқори Дархон” маҳалласида 1996 йилдан бери яшайман. Тұрмуш ўртогим 2020 йил 22 сентябрда ҳаётдан күз юмди. Тұрмуш ўртогим оламдан ўтганидан сүнг опаси уйда яшашимга рухас бермадива шусабабли ижарада яшашга мажбур бўлдим. Тұмандаги “Юқори Дархон” маҳалла раиси ўринбосари Үміда Сотволдиева кўмаги билан Сергели тумани ҳоқими Э.Шукуров томонидан яшашим учун жой берилди. Шу билан бирга мени Үмра сафарига ҳам юборишид. Шундай имкониятлар эшигини очиб бергани учун Президентимизга кўпдан-кўп миннатдорчилик билдираман.

Бундан ташқари, Сергели туман Ички ишлар бошлиғи С.Ахмедовга, шунингдек, Ички ишлар туман бўлнимининг ходимлари З.Эргашов, И.Тиллаев, Д.Эгамов ва бошқа ходимлар уйимни таъмирлаб беришид. Жорий йилнинг 23 май куни менинг пластик картамга 3 млн. сўм тушириб беришид. Шунингдек, Нафиса Жўраева, Дилмурад Жўраев, Зикрилло Расулов, Сайёра Қосимова, Ҳусан Каримов ва Үміда Сотволдиеванинг фарзанди Азизбек мени ҳолимдан доимо хабар олишиб туришида.

Шу ўринда айтишим жоизки юқорида исмлари таъкидланган инсонлар бор экан, мен каби бокувчисини йўқотган ёши улуг, пенсионер отахон ва онахонларнинг кўнгли доим хотиржам.

Умуман олганда, маҳалладошларимдан миннатдорман. Ҳусусан, маҳалламизды очилган чойхонанинг раҳбарлари Нодиржон, Муродилла, Отабек ва Шуҳратлар озиқ-овқат

LOCATION:

ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК ДЕПАРТАМЕНТИ

(Боши 4-бетда)

Санжар Норқувватов,

Интеллектуал мулкни ҳуқуқий ҳимоя қилиш бошқармаси бўлими бошлиғи:

- Ҳуқуқий ҳимоя бошқармасининг вазифалари нималардан иборат?
- Бизнинг бошқармамиз интеллектуал мулк обьектларига бўлган ҳуқуқларни бевосита ҳимоя қилиш билан шугууландади. Юридик ва жисмоний шахслар томонидан келиб тушган мурожаат ёки шикоят аризаларни қабул қилиб, вазирлик ваколати доирасида тегишили таъсир чораларини қўлладайди. Соҳа бўйича тегишили ўрганиш, мониторинг, профилактика ишларини мунтазам равишда олиб боради.

– Ҳуқуқбузарлик ҳолати аниқланганда қандай чоралар кўрилади?

– Ҳуқуқбузарлик ҳолатлари аниқланганда, вазирлик икки хил таъсир чорасини қўлладайди. Биринчиси, кўриб чиқиш мажбур бўлган тақдимнома. Яъни дастлабки ҳуқуқбузарлик ҳолатини содир этган шахсларга нисбатан киритиладиган ҳужжат тақдимнома дейилади. Иккинчиси эса маъмурӣ баённомалар расмийлаштириш орқали қўлланадиган таъсир чораси. Бунда ҳуқуқбузарлик ҳолатини кўриб чиқиш учун маъмурӣ баённомалар Жиноят ишлари бўйича судларга юборилади.

– Фаолиятингизни мураккаблаштирувчи омиллар ҳам борми?

– Ҳозирги кунда нафақат бизнинг соҳамизда балки турли йўналишларда ҳам инсонларнинг ҳуқуқий саводхонлиги пастлиги кўплаб муаммоларга сабаб бўлади. Бизнинг соҳамизда айниқса муваллиф ҳуқуқи йўналишида кўзга ташланади, ҳуқуқбузарлик ҳолати борлигини, унинг ҳуқуқлари бузилаётганинги била туриб ҳам андиша қилибми ҳеч кимга мурожаат қилишмайди. Репутациясини, кейинчалик фаолият юритишни, ижроилар ёки бошқа шахслар билан муносабати бузилмаслигини ўйлаши оқибатида ташкилотта ёки тўғридан-тўғри судга мурожаат қилиб ҳуқуқларини тиклашни хоҳлашмайди. Яна бир муҳим ҳолат, вақтида асар, кино, клип каби интеллектуал мулклардан фойдаланишда тегишили ёзма шартнома тузмаган бўлишади. Бунинг натижасида суд пайтида ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилишда қийинчиликка дуч келишади. Товар белгиларидан фойдаланишда машхур брендларнинг номини бир ҳарф билан жуда ўхаш тарзда ўзгариши ёки тўғридан-тўғри кўчириш ҳолатлари кўп учрайди. Бу – ноҳалол рақобат бўлиб, тадбиркорлик этикасига ҳам тўғри келмайди.

– Интеллектуал мулк эгалари умуман ҳалқимиз орасида соҳани кенг ёритиб берадиган, ҳуқуқий саводхонликни оширишга хизмат қиласидаган қандай ишларни амалга оширгансиз?

– Бу мақсадда турли тадбирлар мунтазам равишда ўтказиб келинади. Ҳар йили 15 марта 15 февралга қадар «Контрафактсиз ойлиги» ўтказилади. Адлия вазирлиги жумладан интеллектуал мулкни ҳимоя қилиш ваколатига эга бўлган бошиқ давлат ташкилотлари билан хусусан, Божхона, Монополияга қарши курашиб, Бош прокуратура хузуридаги иқтисодий жиноятларга қарши курашиб департаменти каби давлат ташкилотлари билан ҳамкорликда ўтказиладиган ойлик ҳисобланади.

Беътигланган режа графиги асосида олий таълим муассасаларига, мактабларга ташриф буюриб, соҳамиз ҳақида маълумотлар бериб борамиз. Лекин тан олиш керак қилинаётган барча ҳаракатларга қарамасдан ҳам айнан бизнинг соҳамизда ҳуқуқий саводхонлик пастлигича қолмоқда. Буни баъзи сабаблар билан тушунтириш мумкин. Биринчидан, мактабларимизда айнан интеллектуал мулк ҳуқуқига оид билимларнинг берилмаслиги асосий сабаблардан биридир. Қолаверса, интеллектуал мулк дейилганда олий таълим муассасасига келгандан кейин юридик йўналишда ўқийдиган талабалар билиши мумкин. Ваҳоланки, нафақат Юридик университет талабалари балки фармацевтика, техника, адабиёт, қишлоқ ҳўжалиги каби ўкув йўналишларида ҳам бу билимга эга бўлиш жуда зарур. Уларнинг йўналишида яратилган ихтироларнинг тўлиқ ҳимояланиши, унинг ҳуқуқлари ҳақида тушунчалари саёзлиги оқибатида келажакда қийинчиликларга дуч келади.

Хулоса сифатида соҳа мутахassislarining фикрини келтириб ўтмоқчиман. Интеллектуал мулкни ҳимоя қилиш, ҳуқуқлари, имкониятларини кенгайтириш бир давлат ташкилотига боғлиқ эмас. Бу соҳа комплекс чора-тадбирларни талаб қиласидаган соҳа ҳисобланади. Интеллектуал мулк ҳаётимизнинг ҳар бир соҳасига кириб борган йўналиш ҳисобланади. Давлат ва жамиятнинг ҳамжиҳатлигига ривожланадиган соҳалардан биридир. Ҳар бир ватандош ўзига тегишили бўлган мол-мulk ёки интеллектуал мулкни тўлиқ ҳимоя қилиш ҳуқуқига эгадир.

Умиди ҲАҚБЕРДИЕВА тайёрлади

TOSHKENT OQSHOMIМУАССИС:
ТОШКЕНТ ШАҲАР
ХОКИМЛИГИМанзилимиз: 100029,
Тошкент шаҳри, Матбуотчилар
кўчаси, 32Бош мухаррир
Севдо НИЁЗОВАТелефонлар:
Кабулхона (71) 233 61 10
Реклама (71) 233 28 952007 йил 19 январда Тошкент шаҳар
Матбуот ва ахборот бошқармасида

02-001-рәқами билан рўйхатта олинган

“NISO POLIGRAF”
МЧЖ босмахонаси.Нашр учун масъул
З. НАЗАРОВТопшириш вақти 00:55
Топширилди 05:00
Буюргма -

SCANER QIL

“ЕВРООСИЁ” ХАЛҚАРО ТЕАТР САНЬАТИ ФЕСТИВАЛИ ЯКУНЛАНДИ

Жорий йилнинг 22-28 май кунлари Тошкент илк бор ўтказилган “Евроосиё” халқаро театр санъати фестивалига мезбонлик қилди. Бир ҳафта давом этган фестивалда Қозогистон, Қирғизистон, Беларусь, Россия, Грузия, Турция, Туркманистон, Озарбайжон каби мамлакатлардан театр жамоалари ҳамда республикамиз театр жамоалари ўз спектакллари билан иштирок этишиди. Шунингдек, соҳанинг етакчи мутахассисларидан иборат халқаро эксперлар гурухи ташкил этилди.

Фестиваль Ўзбек Миллий академик драма театрининг “Адолат фасли” спектакли билан очилди. Олти кун давомида Г.Мусрепов номидаги Қозогистон давлат болалар ва ўсмиirlar театрининг “Қарагоз”, Турция Эски шаҳар мустақил театрининг “Қайтиш”, Озарбайжон давлат ёш томошабинлар театрининг “Война”, Қорақалпоқ давлат ёш томошабинлар театрининг “Қорқит ота”, В.Маяковский номидаги Тожикистон давлат рус драма театрининг “Исповедь Омара Хайяма”, Ўзбекистон давлат драма театрининг “Ромео ва Жульєтта”, Б.Кидикеева номидаги Қирғиз давлат ёшлар театрининг “Умут”, Минск шаҳар янги драма театрининг “Варшавская мелодия”, Нодар Думбадзе номидаги Тбилиси ёш томошабинлар театрининг “Ночь и попугай”, Санкт-Петербург Васильев оролчаси давлат драма театрининг “Варшавская мелодия” спектакллари намойиш этилди.

Фестивалнинг тантанали ёпилиши маросимида “Евроосиё” халқаро театр санъати фестивали иштирокчилари турли номинациялар бўйича вазирликнинг диплом, статуэтка ва эсадалик совалари билан тақдирланди.

Жумладан, фестивалдаги фаол иштирокчи учун Грузия Республикаси Ахалцихе шаҳар театри бош режиссёри, халқаро фестиваллар лауреати Каха Гогидзе, Француз театр режиссёри, драматург, миллӣ адабий марказ мукофоти лауреати Кристоф Фетрие, Россия Федерацияси Новосибирск мусиқали театри директори ва бадиий раҳбари, Россия Федерациясида хизмат кўрсатган артист Леонид Кипнис, Новосибирск вилояти Маданият вазири Юрий Зимняков, Беларусь давлат маданият ва санъат университети ректори Наталья Карчевская, филология фанлари доктори, Варшава университети доценти Андрей Москвин, Халқаро туркий маданият ташкилоти бош котиби, Қирғизистон Республикаси Бош вазири маслаҳатчisi Султанбай Раев, санъатшунослик фанлари доктори, Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Санъатшунослик ва маданиятшунослик” кафедраси профессори, театршунос Муҳаббат Тўлаҳўжаева, Ўзбекистон давлат драма театри бадиий раҳбари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Олимjon Салимовлар тақдирланишиди. Тақдирлаш маросими олдидан Маданият ва туризм вазири Озодбек Назарбеков сўзга чиқиб, фестиваль ташкил этилишидан мақсад, театр санъати соҳасида халқаро ҳамкорликни янада ривожлантириш, Ўзбекистоннинг хорижий давлатлар билан маданий-гуманитар алоқаларини, халқлар ўртасидаги дўстлик ва биродарлик ришталарини янада мустаҳкамлаш, ягона маданият платформасини шакллантириш, театр санъати соҳасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириб, маданий муносабатлар доирасини халқаро миқёсда кенгайтириш ҳамда театр санъати намоёндаларини бирлаштиришдан иборат эканлигига алоҳида тўхтади. Шунингдек, “Евроосиё” халқаро театр санъати фестивали доирасида қатор мувваффақиятли ҳамкорлик меморандумлари имзоланди.

Шу билан бирга намойиш этилган спектакль режиссёр ва актёrlари ҳам тақдирланишиди. Халқаро Турк маданияти (ТУРКСОЙ) ташкилотининг маҳсус соваси эса Қозогистон давлат болалар ва ўсмиirlar театрига насиб этди.

